

ДОТРИМАННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ПРИБУВАЮЧИМ ДО ПІДГОТОВКИ ОБОРОННОГО БОЮ МАШИНАМИ ІНЖЕНЕРНОГО ОЗБРОЄННЯ З ФІКСАЦІЄЮ ЗАСОБАМИ ГЕОПРОСТОРОВОЇ ПІДТРИМКИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ОБОРОННОГО БОЮ

OBSERVANCE OF THE NORMS OF INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW WHEN SETTING UP MINE-EXPLOSIVE BARRIERS BY ENGINEERING WEAPONS MACHINES WITH FIXATION BY MEANS OF GEOSPATIAL SUPPORT DURING THE PREPARATION OF A DEFENSIVE BATTLE

Пугач В.В., викладач кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Зміївський Г.А., викладач кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Артюшенко О.В., заступник начальника кафедри загальновійськових дисциплін

Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Бридня Є.О., начальник кафедри військового права

Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена питанням дотримання норм міжнародного гуманітарного права при улаштуванні мінно-вибухових загороджень машинами інженерного озброєння з фіксацією засобами геопросторової підтримки під час підготовки оборонного бою.

В ході підготовки оборонного бою механізованими підрозділами створюється система інженерних загороджень. Вона включає мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали, інші протитанкові та протипіхотні перешкоди, підготовлені до руйнування об'єкти, що створюються при підготовці та в ході ведення оборонного бою перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах опорних пунктів рот (взводів) та в глибині району оборони батальйону (опорного пункту роти) в поєднанні із системою вогню та природними перешкодами виходячи із замислу бою з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

Основа системи інженерних загороджень складають мінно-вибухові загородження (МВЗ).

Інженерні загородження створюються і нарощуються в ході бою силами штатних підрозділів і доданими підрозділами інженерних військ. При завчасній підготовці оборони в умовах відсутності зіткнення з противником мінно-вибухові загородження улаштовуються за допомогою машин інженерного озброєння: універсальними мінними загороджувачами (УМЗ), гусеничними мінними загороджувачами (ГМЗ), причіпними мінними загороджувачами (ПМЗ) силами доданих підрозділів інженерних військ. Ця інженерна техніка використовується для улаштування протитанкових мінних полів.

Сили оборони України, дотримуючись норм міжнародного гуманітарного права (МГП), не повинні встановлювати протипіхотні мінно-вибухові загородження в некерованому варіанті. Обов'язково здійснюється фіксація інженерних загороджень з оформленням відповідної документації та маркування мінних полів. Фіксація мінно-вибухових загороджень здійснюється за допомогою засобів геопросторової підтримки.

Ключові слова: оборонний бій, міжнародне гуманітарне право, система інженерних загороджень, мінно-вибухові загородження, машини інженерного озброєння, фіксація мінно-вибухових загороджень, протипіхотні вибухові пристрої.

The article is devoted to the issues of compliance with the norms of international humanitarian law when setting up mine-explosive barriers by engineering weapons machines with fixation by means of geospatial support during the preparation of a defensive battle.

In the course of preparing for a defensive battle, mechanized units create a system of engineering barriers. It includes minefields, groups of mines, barriers, rubble, other anti-tank and anti-personnel obstacles, objects prepared for destruction, which are created during the preparation and during the conduct of a defensive battle in front of the combat guard position, the front edge, in the gaps and on the flanks of the support points of companies (platoons) and in the depth of the battalion defense area (company base point) in combination with the fire system and natural obstacles based on the plan of battle, taking into account the maneuver of its units and neighbors.

Mine-explosive barriers are the basis of the system of engineering barriers.

Engineer barriers are created and increased during the battle by the forces of regular units and added units of engineering troops.

With the advance preparation of the defense in the absence of a collision with the enemy, mine-explosive barriers are arranged with the help of engineering weapons machines: universal mine barriers (UMZ), tracked mine barriers (GMZ), towed mine barriers (PMZ) by the forces of the attached units of the engineering forces. This engineering technique is used to arrange anti-tank minefields.

The defense forces of Ukraine, observing the norms of international humanitarian law (IHL), should not install anti-personnel mine-explosive barriers in an unguided version. Engineering barriers must be fixed with appropriate documentation and marking of minefields. Fixation of mine-explosive barriers is carried out with the help of geospatial support.

Key words: defensive battle, international humanitarian law, the system of engineering barriers, mine-explosive barriers, engineering weapons machines, fixing mine-explosive barriers, anti-personnel explosive devices.

Постановка проблеми. Досвід відбиття повномасштабної російської агресії свідчить, що правильно організований і підготовлений оборонний бій забезпечує відбиття наступу противника, нанесення йому максимальних втрат, утримання важливих районів (рубежів, об'єктів) місцевості і створення сприятливих умов для переходу в наступ або інших дій [1, с. 28].

В ході підготовки оборонного бою механізованими підрозділами створюється система інженерних загороджень

(ІЗ). Вона включає мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали, інші протитанкові та протипіхотні перешкоди, підготовлені до руйнування об'єкти, що створюються при підготовці та в ході ведення оборонного бою перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах опорних пунктів рот (взводів) та в глибині району оборони батальйону (опорного пункту роти) в поєднанні із системою вогню та природними перешкодами виходячи із замислу бою з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

Основа системи інженерних загороджень складають мінно-вибухові загородження.

Інженерні загородження створюються і нарощуються в ході бою силами штатних підрозділів і доданими підрозділами інженерних військ [2, с. 107].

Система міжнародного гуманітарного права регламентує правила улаштування МВЗ з певними заборонами і обмеженнями на використання протипіхотних мін.

Метою статті є аналіз та відпрацювання рекомендацій щодо дотримання норм міжнародного гуманітарного права при улаштуванні мінно-вибухових загороджень машинами інженерного озброєння з фіксацією засобами геопросторової підтримки під час підготовки оборонного бою.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося вище, створення системи інженерних загороджень для зменшення мобільності противника та завдання йому втрат, є вагомим внеском для досягнення мети оборонного бою.

На ділянці оборони військової частини система загороджень створюється за єдиним планом на усю глибину і включає тактичні загородження. Основа тактичних загороджень складають мінно-вибухові загородження (в першу чергу протитанкові).

Мінно-вибухові загородження улаштовуються: у першому ступені готовності – у смузі забезпечення, на передовій позиції, перед позиціями бойової охорони, перед переднім краєм оборони, на відкритих флангах і в проміжках між підрозділами, які обороняються; у другому ступені готовності – в глибині оборони та на шляхах відходу підрозділів, виділених для оборони передової позиції (смути забезпечення).

Перший ступінь готовності – загородження, приведені у повну бойову готовність: у мінних полях некеровані міни остаточно споряджені та встановлені, керовані міни переведені у бойовий стан; огороження мінних полів зняті; на визначених до руйнування об'єктах підривні заряди та об'єктні міни встановлені та замасковані, механізми об'єктних мін увімкнуті, в заряди встановлені детонатори.

Другий ступінь готовності – в мінних полях некеровані міни остаточно споряджені та встановлені, але мінні поля огорожені й охороняються; керовані міни знаходяться у безпечному положенні; на визначених до руйнування об'єктах підривні заряди встановлені та замасковані, детонатори приєднані до підривних мереж, але у заряди не вставлені; об'єктні міни встановлені та замасковані, механізми об'єктних мін не включені.

Ступінь готовності мінно-вибухових загороджень, порядок їх переведення з одного ступеня готовності в інший, а також час руйнування об'єктів визначаються загальновійськовим командиром.

При завчасній підготовці оборони в умовах відсутності зіткнення з противником мінно-вибухові загородження улаштовуються за допомогою машин інженерного озброєння: універсальними мінними загороджувачами (УМЗ), гусеничними мінними загороджувачами (ГМЗ), причіпними мінними загороджувачами (ПМЗ) силами доданих підрозділів інженерних військ. Ця інженерна техніка використовується для улаштування протитанкових мінних полів [4, с. 14–22].

18 вересня 1997 року Україна приєдналася до Конвенції про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення, яку було ратифіковано 18 травня 2005 року відповідним Законом України.

Згідно Конвенції, кожна держава-учасниця зобов'язується ніколи і ні за яких обставин:

- не застосовувати протипіхотні міни;
- не розробляти, не виробляти, не набувати іншим чином, не накопичувати, не зберігати і нікому не передавати, прямо чи опосередковано, протипіхотні міни;
- не допомагати, не заохочувати і не спонукати будь-яким чином будь-кого до проведення діяльності, забороненої для держави-учасниці згідно з цією Конвенцією.

Кожна держава-учасниця зобов'язується знищити всі протипіхотні міни або забезпечити їхнє знищення відповідно до положень цієї Конвенції [4].

Україна на теперішній час використовує протипіхотні вибухові пристрої тільки в керованому варіанті. З мільйонна протипіхотних мін, які не можна використовувати у керованому варіанті були знищені до 2020 року [5].

За будь-яких умов обстановки забороняється застосовувати мінно-вибухові загородження проти цивільного населення і цивільних об'єктів.

У разі будь-якого встановлення мін, коли можливе ураження цивільного населення, проводиться завчасне його оповіщення, за винятком випадків, коли таке оповіщення неможливе через складну обстановку.

Під час воєнних дій МВЗ, встановлені в промаркованому периметрі, передаються у встановленому порядку від одних військових частин до інших або знищуються (знімаються) перед залишенням району.

Після припинення воєнних дій з метою зменшення небезпеки, яку становлять вибухонебезпечні предмети – наслідки війни та міни, на уражених територіях вживають таких заходів:

- визначають і вивчають загрозу, яку становлять вибухонебезпечні предмети – наслідки війни та міни;
- визначають потреби позначення й знешкодження, видалення чи знищення та можливість їх виконання, а також установлюють пріоритетність таких потреб;

- позначають місцезнаходження вибухонебезпечних предметів – наслідків війни та мін, знешкоджують, видаляють чи знищують їх;

- мобілізують ресурси для здійснення такої діяльності [6].

Для отримання повної інформації про МВЗ здійснюється фіксація мінних полів.

Фіксація МВЗ – це прив'язка їх до орієнтирів, які є на місцевості та топографічних картах для точного визначення місцезнаходження ІЗ на карті і на місцевості, яка дозволяє забезпечити безпечні дії своїх військ, швидкий пошук встановлених (розвіданих) загороджень під час їх розминування. Під час фіксації складається формуляр, в якому вказують основні характеристики ІЗ, дані їх прив'язки до орієнтирів, які є на місцевості та топографічних картах, а також дані про встановлення об'єктних мін і підривних зарядів.

Для фіксації МВЗ використовують засоби геопросторової підтримки: компаси, кутоміри, артилерійські бусолі, навігаційна апаратура на інженерній техніці, неавтономна навігаційна апаратура. Так, наприклад, неавтономна навігаційна апаратура представлена радіонавігаційною системою (РНС) та супутниковою радіонавігаційною системою (СРНС) [3, с. 128–153].

Мінні поля повинні бути позначені, щоб запобігти ураженню своїх військ. Маркування запобігає випадковому потраплянню своїх військ на МП або групи мін, і воно є вимогою згідно з угодами НАТО (STANAGs) і Женевською конвенцією. При встановленні мінного поля позаду переднього краю своїх військ, їх слід позначати з чотирьох сторін.

Маркування території, де МВЗ повинні встановлюватися артилерією або авіацією, не проводиться.

Перед переднім краєм позицій наших військ МВЗ зазвичай не маркуються. Проте, командири підрозділів мають зробити все можливе, щоб позначити їх, як тільки тактична обстановка зміниться і дозволить це зробити [3, с. 153–157].

Висновок. Отже, дотримання норм міжнародного гуманітарного права при улаштуванні мінно-вибухових загороджень машинами інженерного озброєння з фіксацією засобами геопросторової підтримки під час підготовки оборонного бою має велике значення для досягнення мети останнього.

Рекомендовано для командирів як загальновійськових, так і інженерних підрозділів суворо дотримуватися норм міжнародного гуманітарного права, здійснювати чітку фіксацію та маркування мінно-вибухових загороджень згідно міжнародних стандартів. В системі бойової підготовки в підрозділах рекомендується вивчати Конвенцію про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення та національні нормативно-правові документи, які регламентують процес улаштування МВЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. 2. Батальйон, рота. Київ : КСВ ЗСУ, 2016. 225 с.
2. Бойовий статут Сил підтримки "Інженерні війська Збройних Сил України" частина II (Батальйон, рота). Київ : КСВ ЗСУ, 2021. 268 с.
3. Настанова "Улаштування інженерних загороджень, їх маркування, облік та звітність". Київ : КСП ЗСУ, 2020. 216 с.
4. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення <https://ips.ligazakon.net/document/MU97346>
5. Україна ліквідувала 3 млн протипіхотних мін <https://mil.in.ua/uk/news/ukrayina-likvidovala-3-mln-protypihotnyh-min/>
6. Наказ Міністерства оборони України від 23.03.2017 № 164 "Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України". <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>